

Voorzitter,

Het is voor de derde keer dat ik meedoe aan het beleidsdebat de Staat van de Rechtstaat. Het feit dat Eerste Kamerleden iedere 2 jaar dit debat houden zou er toch toe moeten leiden dat de gesteldheid van de Rechtsstaat enige verbetering en progressie laat zien ten opzichte van voorgaande jaren.

Maar Voorzitter is dat ook zo?

De afgelopen 2 jaar werden gedomineerd door de coronacrisis welke een zeer ongewenste tweedeling in de samenleving teweeg bracht, burgers stonden regelmatig haaks tegenover elkaar.

De kinderopvangtoeslag affaire vereiste noodzakelijke reflectie van alle actoren die daarvoor mede-verantwoordelijk waren want ouders kregen niet de rechtsbescherming waar zij op mochten rekenen.

De internationale drugscriminaliteit zorgt voor enorme ondermijning van de rechtsstaat en brengt grote maatschappelijke onrust met zich mee. De excessen beperken zich al lang niet meer tot de onderwereld maar treffen ook de bovenwereld op harde wijze.

In mijn bijdrage van 2020 over de Staat van de Rechtsstaat refereerde ik aan de dodelijke aanslag op advocaat Wiersma in september 2019 en opnieuw werden we in juli 2021 geconfronteerd met de afschuwelijke moord op Peter R de Vries waardoor het begrip “geschokte rechtsorde” een nieuwe dimensie kreeg.

De toename van het aantal aangiften van online criminaliteit en cybercriminaliteit nam in één jaar toe met 21%.

Als cybercrime onvoldoende strafrechtelijk wordt aangepakt, zorgt dat voor afnemend vertrouwen van burgers in de digitale infrastructuur en in de democratische rechtsstaat zo waarschuwt Collegevoorzitter Van der Burg in het jaarverslag van het Openbaar Ministerie.

Voorzitter, dit alles overziend vreest mijn fractie dat verbetering van de staat van onze Rechtstaat nog heel veel inzet en werk zal vereisen, nog afgezien van de complicerende factor van de Russische inval in de Oekraïne. Het zal voor deze ministers een uitdagende periode worden.

Voorzitter,

Het jaarverslag 2021 van de Raad van State behelst een beschouwing over “De burger in de internationale rechtsorde’ waarbij ingegaan wordt

op de verdergaande mondialisering. Hierin wordt gesteld dat de Europese lidstaten hun soevereiniteit gebundeld hebben en niet zozeer uit handen hebben gegeven.

Toch kan steeds verdergaande internationalisering aanleiding geven tot ongerustheid over de eigen, nationale positie en als bedreigend ervaren worden voor de nationale soevereiniteit. In de genoemde Beschouwing wordt er terecht op gewezen dat meer aandacht besteed moet worden aan het feit dat veel burgers zich verloren voelen in de internationale rechtsorde, zij ervaren deze als een bedreiging van buitenaf. (In het Verenigd Koninkrijk heeft dit geleid tot uittreding EU).

Nederlandse burgers ondergaan regelgeving vanuit Brussel als iets waarover zij geen zeggenschap hebben, waar zij niet in gekend worden terwijl die regels wel ingrijpen in hun dagelijks leven.

Voorzitter, laat ik hiervan een voorbeeld geven. De Anticorruptie EG Richtlijn leidde in Nederland tot de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme.

Deze wet introduceerde de PEP = politically exposed person, een politiek prominent persoon en deze omvat niet alleen de personen die tot die doelgroep behoren maar ook hun familieleden. De uitvoering van deze regeling resulteerde in het feit dat mijn zoon als start-up geen eigen bankrekening kon openen voor zijn bedrijfje omdat zijn moeder een PEP is.

Bankrekeningen voor PEP's en hun familieleden brengen enorme screeningskosten met zich mee voor de financiële instellingen en zij riskeren hoge boetes als zij niet naar de letter van de wet handelen.

Elseviers Weekblad besteedde hier ook aandacht aan in het artikel¹ "PEP; op hol geslagen strijd tegen fraude" die tot ridicule gevolgen leidt.

Zonder enig vermoeden of bewijs van witwassen of financiering van terrorisme wordt het openen van een bankrekening voor een aan PEP gerelateerde persoon geweigerd en dat kan toch nooit de bedoeling van de wet zijn geweest.

Is de minister van J&V het met mijn fractie eens dat uitvoering van deze wet thans disproportioneel wordt toegepast met onaanvaardbare

¹ Elseviers Weekblad, 2 april 2022 PEP: op hol geslagen strijd tegen fraude

gevolgen? Graag een reactie en wat is zij voornemens hieraan te doen? Waar denkt zij concreet aan?

Soortgelijk onbegrip bestaat ook bij handhaving van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) die de privacy en gegevens van burgers beschermt maar waarvan de uitwerking in de praktijk tot zeer ongewenst resultaten kan leiden. Het verbod op verwerking van gegevens en uitwisseling tussen organisaties kan juist in het nadeel van een burger werken zodat die bijvoorbeeld niet de aanvullende uitkering krijgt waarop hij recht heeft. Ook de complicaties bij uitwisseling van medische gegevens in de zorgdomeinen stuit op veel onbegrip.

Dit soort ongewenste neveneffecten van wetgeving ontstaan door te stringente toepassing van regelgeving, waarbij aan de oorspronkelijke bedoeling – de geest van de wet – voorbij gegaan wordt. Graag een reflectie van beide ministers hoe zij hiermee denken om te gaan.

Voorzitter,

Niet voor niets legt de Raad voor de Rechtspraak in haar jaarplan 2022 focus op de menselijke maat waardoor ruimte ontstaat om een belangenafweging te maken en op grond van persoonlijke omstandigheden af te wijken van regelgeving.

De roep om maatwerk klonk ook door in de interviews die we als leden van de POC (de parlementaire onderzoekscommissie anti-discriminatie) afnamen.

De Voorzitter van de Raad, Henk Naves, stelt: “Harde wetten waarbij de weg naar maatwerk is afgesneden, zijn een garantie voor onrecht”. Een stelling die mijn fractie in zijn algemeenheid onderschrijft.

Naves verwijst daarbij o.a. naar twee zogenaamde hoofdpijndossiers, de verplichte schorsing van het rijbewijs tijdens een rijgeschiktheid onderzoek en de verdere uitbreiding van het taakstrafverbod van artikel 22b WvSr waardoor de ruimte voor de strafrechter voor een op te leggen straf verder wordt ingeperkt.

Hoe kijken de ministers tegen maatwerk aan, menen zij ook dat daar meer ruimte voor moet komen en zo ja wordt dat meegenomen in nieuwe wetgeving zo vraag ik hen.

Voorzitter, en hoe staat het met het maatwerk tijdens rechtszittingen? Tijdens de coronacrisis zijn online zittingen via Teams of Skype geïntroduceerd om terechtzittingen doorgang te laten vinden.

In het kader van veiligheid en efficiency ontstaat thans een voorkeur om m.n. strafzittingen liever online dan fysiek te laten plaatsvinden. Maar welke gevaren kleven hieraan? De gemiddelde Nederlandere is niet opgeleid om zich tijdens een online zitting te presenteren, het tijdig aan en uitzetten van microfoons is al een uitdaging op zich en voor de nog steeds grote groep digibeten is dit al helemaal niet haalbaar.

Allerlei signalen – ook de woordeloze – die tijdens een fysieke zitting zichtbaar zijn vallen weg. Graag hoort mij fractie van de minister van J&V hoe zij de ontwikkeling ziet van online terechtzittingen in het Strafrecht.

Voorzitter,

Al jarenlang is de werkdruk van rechters hoog en de tekorten eraan groot. De aanzienlijke achterstanden met name in de strafrechtketen die waren ontstaan zijn dankzij inzet van gepensioneerde rechters (waaronder 70plussers) waardoor extra zittingen mogelijk werden, enigszins ingelopen.

Door de Tijdelijke wet Covid-19 J&V kon de wettelijke leeftijdsgrens van 70 jaar voor rechters opzij worden gezet. Maar deze maatregel geldt slechts tot 1 september 2023.

Voor zover mij bekend Voorzitter, bevinden zich in deze Kamer meerdere senatoren die de leeftijd van 70 jaar te boven zijn. Niemand vraagt zich af of zij nog in staat zijn hun werk naar behoren te doen. Datzelfde vertrouwen zouden wij moeten hebben in rechters die hun 70ste verjaardag gevierd hebben.

Leeftijdscriminatie op de arbeidsmarkt en in de samenleving is een nog veel voorkomend euvel met hardnekkige vooroordelen zo stelt 50PLUS nog maar eens ten overvloede vast.

Voorzitter, door vergrijzing is de uitstroom van rechters de komende jaren groter dan de instroom, tijdige rechtspraak met kortere doorlooptijden waardoor de burger weet waar hij aan toe is maakt een

essentieel onderdeel uit van de staat waarin zich een democratische rechtsstaat bevindt.

Reden waarom mijn fractie de minister dringend verzoekt de maatregel waardoor gepensioneerde rechters ingezet kunnen worden en die in september 2023 afloopt te verlengen met tenminste 2 jaar ter bevordering van het verder wegwerken van achterstanden in de strafrechtketen.

Mijn fractie begreep dat de rechtelijke macht hier zelf ook welwillend tegenover staat, het moet ook nooit een verplichting worden.

Voorzitter, steeds meer fracties dienen in voorgaande debatten al in eerste termijn een motie in, dat doe ik dus ook maar met dien verstande dat mocht de minister een expliciete toezegging doen omtrent de termijnverlenging ik de motie alsdan zal intrekken.

Voorzitter,

Ik sluit af met het wijze advies van Collegevoorzitter Van der Burg geuit in de deskundigenbijeenkomst over zorgvuldige wetgeving en waarbij de Vice President van de Raad van State De Graaf, naar aanleiding van een vraag van mij zich, aansloot.

Wees zuinig met wetgeving, in plaats van nieuwe wetgeving kijk eerst wat er al is en introduceer, uitsluitend in uitzonderingsgevallen, nieuwe wetgeving.

Wij, Voorzitter, als Eerste Kamerleden, zouden dit advies ter harte moeten nemen bij de beoordeling van voorliggende wetsvoorstellen.